

Els requisits per la validesa dels pactes en previsió de ruptura matrimonial

Comentari a la STSJ de Catalunya (Sala Civil i Penal, Secc. 1a), de 12.7.2012

Laura Allueva Aznar

Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

*Abstract**

La regulació dels pactes en previsió de ruptura matrimonial representa una novetat destacable i valuosa del Llibre segon del Codi Civil de Catalunya, així com un notable esforç d'adaptació a les noves realitats familiars per part del legislador català. L'objectiu d'aquest treball és reflexionar, amb motiu de la sentència del TSJC de 12 de juliol de 2012 (RJ 2012\10025), sobre els requisits per la validesa dels pactes en previsió de ruptura matrimonial.

The changes introduced by the Book II of the Civil Code of Catalonia regulating marital agreements represent a significant effort by the Catalan legislator to adapt to new family realities. The aim of this paper is to analyze the requirements for the validity of marital agreements, on the occasion of the resolution of the TSJC of 7 July 2012 (RJ 2012\10025).

Title: Requirements for the validity of marital agreements

Paraules clau: pacte en previsió de ruptura matrimonial, escriptura pública, renúncia

Keywords: marital agreement, deed, waive

Sumari

1. **Introducció**
2. **Els fets objecte del plet matrimonial i la resolució del TSJC**
3. **Requisits per la validesa dels pactes en previsió de ruptura matrimonial**
 - 3.1. **Requisits formals**
 - 3.2. **Requisits temporals**
 - 3.3. **Assessorament legal independent**
 - 3.4. **Claredat, precisió i reciprocitat**
 - 3.5. **Revelació de la informació patrimonial**
 - 3.6. **Límits d'ordre general**
4. **Justificació de l'existència dels requisits**
5. **Conclusions**
6. **Taula de jurisprudència citada**
7. **Bibliografia**

* Aquest treball s'enmarca en el Projecte d'investigació "Reforma del derecho de familia y análisis unitario de su régimen patrimonial. Atribución de derechos de propiedad, pretensiones compensatorias y atención de necesidades a su disolución por crisis y por causa de muerte" (DER2011-27960), finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat, i dirigit pel prof. Dr. Joan Egea i Fernández.

1. Introducció

La sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) de 12 de juliol de 2012 és la primera resolució en què el TSJC s'ha pronunciat sobre els pactes en previsió de ruptura matrimonial, un cop han estat expressament reconeguts pel legislador català amb l'entrada en vigor de la [Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família](#) (CCCat)¹.

En tractar-se d'un cas en què la demanda de divorci tingué lloc l'any 2008, la normativa aplicada és la [Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família](#) (CF), la qual feia referència a aquest tipus de pactes en l'article 15.1. Tot i així, la sentència dictada pel TSJC és interessant en la mesura en què fa reflexionar al lector sobre els requisits per la validesa d'aquest tipus d'acords.

El CF no regulava en detall ni els requisits, ni els efectes i límits dels pactes en previsió de crisi matrimonial. En canvi, l'actual normativa catalana compta amb una detallada regulació en els diferents apartats de l'article 231-20 CCCat, que es veu completada per d'altres articles en què es delimita el seu abast respecte de les diferents institucions².

En el present treball, amb motiu de la sentència del TSJC de 12 de juliol de 2012, s'analitzen els diferents requisits que els pactes en previsió de divorci han de complir per poder ser tinguts en compte pels tribunals de justícia. L'estudi dels mateixos es fa de forma individualitzada i a la llum de la normativa actual catalana, tot fent referències puntuals a l'anterior regulació i a d'altres ordenaments jurídics. Finalment, es dedica un apartat del treball a valorar quina és la justificació o el perquè de la seva existència.

¹ Fa uns anys, aquests tipus d'acords es contemplaven com una excentricitat americana. No obstant, amb el pas del temps, i com a conseqüència de l'inexorable procés europeu d'acceptació de l'autonomia privada dels membres o futurs membres de la parella matrimonial en àmbits en què tradicionalment s'havia prohibit, un major nombre d'ordenaments jurídics els han acollit. D'entre ells, cal distingir entre aquells ordenaments jurídics que reconeixen els pactes en previsió de ruptura matrimonial de forma expressa en la llei, com ara Alemanya (§ 1408 BGB, entre d'altres) o Catalunya (art. 231-20 CCCat), d'aquells que els han anat acceptant a través de resolucions judicials, en què poden destacar-se el Regne Unit i Gal·les (des de la decisió de la *Supreme Court* en el cas *Radmacher c. Granatino* ([2010] UKSC 42), i la posterior consulta de la *Law Commission* sobre la matèria –*Marital Property Agreements: Consultation Paper*, núm. 198: http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp198_Marital_Property_Agreements_Consultation.pdf [última consulta: 10.1.2013]-), i Espanya, on existeix una tendència favorable de la seva admissió entre la doctrina. *Vid.* ROCA TRIAS (2006); EGEA I FERNÁNDEZ, (2002); GARCÍA RUBIO (2005), entre d'altres.

² Caldrà tenir presents els arts. 232-7 –en relació a la compensació per raó de treball-, 233-5.3 – en matèria de guarda i de relacions personals amb els fills menors, i també d'aliments a favor d'aquests-, 233-16 –en relació a la prestació compensatòria- i 233-21.3 – sobre l'atribució o distribució de l'ús de l'habitatge i sobre les modalitats d'aquest ús- del CCCat.

2. Els fets objecte del plet matrimonial i la resolució del TSJC

En el cas resolt per la sentència de 12 de juliol de 2012, el TSJC s'hagué de pronunciar sobre la validesa d'un pacte en previsió de ruptura matrimonial celebrat amb posterioritat a la celebració del matrimoni, abans de què sorgís la crisi matrimonial.

De la sentència consta que el matrimoni se celebrà el 6 de maig de 1989, a Mèxic. Fruit d'aquest matrimoni, els cònjuges tingueren dos fills, i fixaren el domicili conjugal a Sant Cugat del Vallès. Amb posterioritat al seu matrimoni, el 7 de febrer de 2001, els cònjuges subscrigueren, en document privat i en presència de dos testimonis, uns pactes en previsió d'una eventual crisi matrimonial. En la clàusula sisena, l'esposa renunciava de forma expressa i irrevocable a qualsevol dret que pogués arribar a correspondre-li en el moment de la ruptura respecte dels béns immobles o mobles situats a qualsevol país. Val a dir que en el moment de la celebració del pacte, el marit no era propietari de pràcticament cap bé immoble.

Literalment, la clàusula sisena del pacte disposava: "(...) renuncia en forma expresa e irrevocable a cualquier derecho que pudiese llegar a corresponderle respecto de los bienes inmuebles (incluyendo la vivienda habitual) o muebles (maquinaria, equipo, cuentas bancarias, acciones, etcétera), en cualquier país" (FD 1r).

Durant els deu primers anys de la relació matrimonial, l'esposa va tenir una dedicació exclusiva per la casa i els fills. L'any 1999, s'incorporà al mercat laboral a mitja jornada, però continuà supeditant el seu treball a les necessitats domèstiques i familiars³. En la sentència, no consta si l'esposa tenia estudis, ni quin tipus de feina desenvolupà a partir de l'any 1999.

El mes de novembre de 2008, el marit interposà una demanda de divorci contra la seva esposa davant del Jutjat de Primera Instància (JPI) núm. 6 de Rubí. L'esposa sol·licità la concessió d'una pensió compensatòria⁴ de 800 euros mensuals, durant un termini de 5 anys, i el dret a una compensació per raó de treball de 600.000 euros⁵. La justificació d'aquesta darrera mesura fou la dedicació superior i prioritària a la família i a la casa, cosa que havia comportat un desequilibri entre els patrimonis dels cònjuges en el moment de la crisi. Consta en la sentència que mentre que l'esposa no comptava amb patrimoni propi, el marit ostentava, ja fos personalment o a través

³ Tot i que la sentència no ho especifica, sembla lògic suposar que la decisió de l'esposa de dedicar els deu primers anys de la relació matrimonial a la casa i als nens fou presa autònomament. Ara bé, la magnitud d'aquest tipus de decisions planteja dubtes entorn al tractament que el legislador ha de donar al treball domèstic. En aquest sentit, *vid.* AGUILERA RULL (2012, p. 2).

⁴ Actualment, denominada prestació compensatòria. L'actual nomenclatura obeeix al fet que la nova normativa generalitza la possibilitat de pagament de la prestació compensatòria en forma de capital, a banda de la modalitat en forma de pensió. *Vid.* Art. 233-7 CCCat.

⁵ Val a dir que la quantia sol·licitada per l'esposa en concepte de compensació per raó de treball d'acord amb la normativa aplicable en el moment de la seva sol·licitud - és a dir, el CF- no hagués estat admesa a la llum de la normativa catalana actual. Mentre que l'art. 41 CF no establia cap límit, l'art. 232-5.4 CCCat preveu que "[l]a compensació econòmica per raó de treball té com a límit la quarta part de la diferència entre els increments dels patrimonis dels cònjuges, calculada d'acord amb les regles que estableix l'art. 232-6 (...)". En el cas, la quantia màxima serien 500.000 euros.

de societats participades exclusiva o majoritàriament per ell, un important patrimoni, fonamentalment immobiliari, d'un valor de 2.000.000 d'euros aproximadament.

L'11 de novembre de 2009, el JPI núm. 6 de Rubí declarà, per una banda, el divorci entre els cònjuges, i d'altra banda, establí una pensió compensatòria en favor de l'esposa de 600 euros mensuals, durant un termini de 5 anys, i una compensació econòmica per raó de treball de 300.000 euros. Contra la sentència, el marit interposà un recurs d'apel·lació davant de l'Audiència Provincial (AP) de Barcelona i sol·licità la revocació de les decisions esmentades del JPI, entenent que no procedia, en favor de l'esposa, ni la pensió compensatòria ni la compensació econòmica per raó de treball.

L'AP de Barcelona, secció 18a, en sentència de 28 de juny de 2011, confirmà el reconeixement de la pensió compensatòria en favor de l'esposa. Pel contrari, revocà l'atribució de la compensació econòmica per raó de treball, entenent que, en el moment de la crisi no existia desequilibri entre els patrimonis de les parts com a conseqüència del pacte en previsió de ruptura matrimonial subscrit pels cònjuges el 7 de febrer de 2001.

L'esposa va recórrer en cassació la sentència del l'AP, tot basant-se en tres motius. En primer lloc, considerà que la clàusula que contenia la seva renúncia expressa i irrevocable sobre qualsevol dret que pogués arribar a correspondre-li en el moment de la crisi respecte dels béns immobles o mobles situats a qualsevol país era nul·la per manca de reciprocitat i per limitar la igualtat de dret entre cònjuges. En segon lloc, entengué que els pactes tinguts en consideració per la AP per a revocar el dret a la compensació econòmica per raó de treball haurien d'haver estat elevats a escriptura pública, d'acord amb la normativa aplicable al cas, és a dir, el CF. I, en tercer lloc, cregué que la interpretació que havia fet l'AP sobre la clàusula era il·lògica, ja que es tractava d'una renúncia feta en termes generals, i per tant, poc clara i inequívoca. Tanmateix, afegí que el marit havia abusat de la seva confiança, ja que aquest no era propietari de pràcticament cap bé en el moment de la celebració del pacte. De fet, l'increment patrimonial experimentat no era, en absolut, previsible.

En sentència de 12 de juliol de 2012, el TSJC entengué, de forma contrària a l'AP, que els pactes celebrats entre els cònjuges en previsió de ruptura matrimonial, fets en document privat i amb la presència de dos testimonis, no eren vàlids a la llum de la normativa aplicable (el CF). I, per aquest motiu, declarà el reconeixement del dret a compensació econòmica per raó de treball en favor de l'esposa per la quantia de 300.000 euros (FJD 2n), és a dir, per la meitat del que ella havia sol·licitat.

La sentència del TSJC és rellevant per tal com es pronuncia sobre la importància dels requisits que han de complir els pactes en previsió de ruptura matrimonial per la seva validesa. En la resolució del TSJC, el pacte celebrat entre els cònjuges, fet en document privat i amb la presència de dos testimonis, fou considerat invàlid a la llum del CF. Per arribar a aquesta conclusió, el TSJC tingué en compte, bàsicament, l'article 15.1 CF en relació amb l'article 17 CF.

Amb anterioritat a l'aprovació del CCCat, el CF feia referència als pactes en previsió de divorci en el capítol III del títol I, en seu de capítols matrimonials. L'article 15.1 CF afirmava que "[e]n els capítols matrimonials ... poden establir-se les estipulacions i pactes lícits que es considerin convenients, fins i tot en previsió d'una ruptura matrimonial". En relació amb la forma d'aquests, calia recórrer a l'article 17 CF, segons el qual "[e]ls capítols matrimonials i les seves modificacions han d'atorgar-se en escriptura pública". Tanmateix, se'ls aplicava l'article 1328 CC, que considerava nul·la "[q]ualsevol estipulació contrària a les lleis o a les bones costums o limitadora de la igualtat de drets que corresponguin a cada cònjuge", o l'article 111-7 CCCat, segons el qual "[e]n les relacions jurídiques privades s'han d'observar sempre les exigències de la bona fe i de l'honradesa en els tractes".

Amb l'entrada en vigor del CCCat, l'ordenament jurídic català compta amb una regulació completa dels requisits que aquests tipus d'acords han de complir. Aquests estan recollits en els diferents apartats de l'article 231-20. A grans trets, es pot afirmar que els requisits per a la validesa dels pactes, quant a la formació de la voluntat, són l'atorgament en escriptura pública, l'existència d'un període de reflexió, l'assessorament legal independent, la reciprocitat i claredat en la formulació i la revelació de la informació patrimonial, a reserva d'una clàusula de duresa o força major que en pot determinar la ineficàcia en el moment en què se'n pretengui el seu compliment. A més, aquests acords hauran de respectar un seguit de limitacions d'ordre general.

3. Requisits per la validesa dels pactes en previsió de ruptura matrimonial

3.1. Requisits formals

L'article 231-20.1 CCCat estableix que els pactes en previsió d'una ruptura matrimonial es poden atorgar en capítols matrimonials o en escriptura pública. Per tant, en la mesura en què es permet aquesta mena de pactes en totes dues formes, el legislador català defuig de la qualificació anterior com a capítols matrimonials d'aquesta mena de pactes. En altres paraules, actualment, no tots els pactes en previsió de ruptura matrimonial són capítols matrimonials⁶.

La forma pública és en ambdós casos un requisit constitutiu o *ad solemnitatem* del que es deriva l'eficàcia del negoci jurídic. Es tracta d'un requisit de validesa i d'eficàcia del pacte i, en conseqüència, sembla que la manca de compliment de la forma requerida per la llei comportarà la invalidesa del pacte i la conseqüent ineficàcia del mateix⁷. Es pot afirmar que el requisit d'escriptura pública té bàsicament una funció solemnitzadora del pacte⁸.

⁶ Vid. LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 12). Aquest autor apunta dues possibles justificacions per les quals l'art. 231-20 CCCat contempla d'altres escriptures públiques que no siguin les de capítols: "(...) podria passar per entendre que el pacte pot tenir un contingut que no sigui patrimonial, com seria la guarda dels fills. O bé més senzillament per salvar la validesa de tota mena de pactes atorgats davant de notari, tot i que no hagi estat qualificada l'escriptura pública com de capítols matrimonials" (p. 13).

⁷ En aquesta línia, vid. GINÉS CASTELLET (2011b, p. 64). En contra, vid. MARTÍNEZ ESCRIBANO (2011, p. 352) i PEREDA GÁMEZ (2012).

⁸ Vid. LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 13). En termes similars, vid. SERRANO DE NICOLÁS (2011a, p. 359).

En el cas resolt pel TSJC, consta que els cònjuges celebraren el pacte en previsió de ruptura matrimonial en document privat i en presència de dos testimonis, sobre els quals no se'n facilita informació⁹. Fou precisament la manca de forma pública de l'acord, sense fer cap esment relacionat amb els testimonis, el motiu que comportà la invalidesa del mateix. De fet, el TSJC només es pronuncia sobre aquest motiu del recurs de cassació. En aquest sentit, podria afirmar-se que, en la mesura en què el TSJC es deté en la comprovació d'aquest requisit formal, el seu compliment es considerava un requisit merament constitutiu segons el CF. Sota la normativa catalana actual aquest acord hagués estat igualment invàlid.

Des d'una perspectiva de dret comparat, existeix una clara divergència entre països en què es requereix l'escriptura pública i països en què no s'exigeix aquest requisit i es confia en el dret de contractes. Així, mentre que dins del primer grup destaquen Alemanya, Bèlgica, França o Holanda, dins del segon ens podem referir a Àustria, Irlanda, Regne Unit o Singapur¹⁰.

En qualsevol cas, l'exigència de document públic per part del legislador català posa de manifest la preocupació per garantir la integritat del consentiment de les parts quan, habitualment, una d'aquestes sol ser més feble¹¹.

3.2. Requisits temporals

L'art. 231-20.1 CCCat requereix que els pactes en previsió d'una ruptura matrimonial s'atorguin abans que aquesta sorgeixi. Cal distingir en aquest punt els pactes celebrats amb anterioritat al matrimoni dels celebrats amb posterioritat al mateix.

Pel que fa als primers, aquests es veuen doblement limitats. Per una banda, els acords que se celebrin amb anterioritat al matrimoni hauran d'atorgar-se amb una antelació mínima de trenta dies abans del matrimoni¹². I, d'altra banda, caldrà tenir present que el matrimoni haurà de celebrar-se en el termini d'un any, a comptar des de l'atorgament de l'escriptura pública, en

⁹ A Irlanda, un dels requisits formals per la validesa dels pactes en previsió de ruptura matrimonial celebrats amb anterioritat a la celebració del matrimoni és la presència de testimoni, qui no ha de ser necessàriament un advocat: "The agreement should be in written form, signed by both parties and witnessed, but not necessarily by a solicitor": *Vid.* REPORT OF THE STUDY GROUP ON PRE-NUPTIAL AGREEMENTS, disponible a <http://www.inis.gov.ie/en/JELR/PrenupRpt.pdf/Files/PrenupRpt.pdf> (p. 85) i CROWLEY (2012, p. 220). A Nova Zelanda, un cop el pacte ha estat signat per les parts, un advocat n'ha de ser testimoni: *vid.* BRIGGS (2012, p. 269).

¹⁰ *Vid.* SCHERPE (2012a, p. 491).

¹¹ *Vid.* GINÉS CASTELLET (2011a, p. 2593); MARTÍNEZ ESCRIBANO (2011, p. 352); EGEA I FERNÁNDEZ (2002, p. 4562): "(...) el documento público ... garantiza mejor el principio de libertad y, por lo tanto, que el consentimiento de los contrayentes responde a una conformación de su libre voluntad"; PEREDA GÁMEZ (2012): "(...) al meu entendre, la llei estableix que els pactes es formalitzin en escriptura pública com a part d'un conjunt de garanties per a protegir a la part més feble"; entre d'altres. ROCA TRIAS (2006, pp. 2088-2089) assenyala que la forma és una clàusula de seguretat utilitzada per l'ordenament jurídic atès el caràcter delicat de la matèria familiar.

¹² De fet, la jurisprudència mostra que és pràctica habitual que aquest tipus de pactes se celebrin pocs dies abans del matrimoni: 11 dies, a la SAP Granada, de 14.5.2001 (AC 2001\1599; MP: Klaus Jochen Albiez Dorhman); 10 dies, a la SAP Girona, de 1.3.2004 (JUR 2004\118887; MP: Carles Cruz Moratones); 4 dies, a la SAP Madrid, de 27.2.2007 (JUR 2007\151411; MP: Eladio Galán Cáceres); 3 dies, a la SAP Barcelona, de 23.3.2010 (JUR 2010\175675; MP: José Pérez Tormo). Per tant, sota l'ampara del CCCat, cap d'aquests pactes podrien ser considerats vàlids.

aplicació analògica de l'article 231-19.2 CCCat¹³, segons el qual s'estableix que "[e]ls capítols matrimonials es poden atorgar abans o després de la celebració del matrimoni. Els atorgats abans només produeixen efectes a partir de la celebració del matrimoni i caduquen si el matrimoni no s'arriba a celebrar en el termini d'un any". En canvi, els pactes atorgats amb posterioritat al matrimoni no es veuen sotmesos a cap limitació temporal.

En la resolució del TSJC, el pacte celebrat pels cònjuges data del 7 de febrer de 2001. Per tant, es tracta d'un acord celebrat amb posterioritat –més de deu anys- a la celebració del matrimoni, el qual tingué lloc el 6 de maig de 1989, i que no es veu afectat pels requisits de caràcter temporal. No obstant, el moment de celebració del pacte pot ser considerat rellevant en la mesura en què es subscrigué quan els cònjuges tenien dos fills i aproximadament dos anys després que l'esposa s'incorporés en el mercat laboral a mitja jornada.

Des d'una perspectiva de dret comparat, pot destacar-se que l'informe emès per la *Law Commission* del Regne Unit recomana la no introducció de límits temporals, ja que consideren que aquesta limitació no reporta cap tipus d'utilitat específica en la protecció de les parts. Consideren que la fixació d'un període concret de temps comporta sempre una certa arbitrarietat i que, sigui quin sigui el període imposat per l'atorgament dels pactes en previsió de ruptura matrimonial, aquest únicament desvia la pressió a un altre dia. No obstant, es tracta d'una qüestió oberta a consulta¹⁴.

La finalitat d'aquest requisit temporal entre la celebració del pacte i la del matrimoni que afecta, únicament, als acords que se subscriuen amb anterioritat al matrimoni, consisteix en evitar qualsevol tipus d'influència sobre l'efectiva voluntat de les parts atesa la proximitat immediata de la celebració matrimonial¹⁵. Per tant, la imposició d'un marge temporal mínim entre la celebració del pacte i la celebració del matrimoni intenta facilitar un clima propici per la conclusió de l'acord amb plena llibertat i consciència¹⁶. No obstant, la peculiar naturalesa de les relacions i situacions que es pretenen regular i ordenar a través dels pactes, la situació emocional que normalment caracteritza aquesta fase de la vida i les característiques dels subjectes que participen en aquest tipus de pactes comporten que les pressions no puguin ser evitades, sinó simplement

¹³ Vid. PEREDA GÁMEZ (2012) i SERRANO DE NICOLÁS (2011b, p. 34/2011a, p. 356).

¹⁴ Vid. http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp198_Marital_Property_Agreements_Consultation.pdf (última consulta: 11.1.2013). En aquesta línia, SCHERPE (2012b, p. 10/2012a, pp. 498-499).

¹⁵ Vid. LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 14). GINÉS CASTELLET (2011a, p. 2590) evidencia alguns motius pels quals els cònjuges poden sentir-se pressionats, i que a més, poden precipitar un consentiment no volgut per part dels cònjuges. Aquests són: la situació emocional que sol envoltar aquesta fase de la vida d'una persona, sobre tot si es la primera vegada, la perspectiva de cancel·lar el casament poc abans de la data prevista, amb la conseqüent pèrdua econòmica derivada de totes les despeses efectuades, etc. Tots ells justifiquen la necessitat d'aquest requisit temporal. En aquesta línia es pronuncia BLUMENTHAL (2007, p. 38): "Broadly speaking, individuals in positive moods tend to process information more superficially or heuristically, tend to rely more on stereotypes, and are more easily persuaded than individuals in negative moods".

¹⁶ PEREDA GÁMEZ (2012) assenyala, correctament, que "(...) el sentit d'aquesta prevenció és el d'evitar l'anomenat síndrome de Tristán i Isolda, tot rebaixant les tensions i permetent una deliberació lliure".

mitigades¹⁷. En qualsevol cas, s'observa, una vegada més, una preocupació clara del legislador per garantir la integritat del consentiment de les parts.

3.3. Assessorament legal independent

L'article 231-20.2 CCCat estableix que cada part ha de ser informada per separat per un notari¹⁸. La seva tasca té una doble finalitat: per una banda, la d'informar a cada cònjuge dels canvis que produeix la proposta de pacte, i d'altra banda, la d'advertir sobre el deure que tenen les parts d'informar-se recíprocament respecte del patrimoni, ingressos i expectatives econòmiques futures.

El notari es reunirà amb les parts de forma prèvia a l'atorgament del pacte i per separat, per a garantir, precisament, que el consentiment prestat sigui lliure i informat i no viciat per la influència o presència de l'altre cònjuge¹⁹.

En el cas, no consta que els cònjuges recorreguessin cap assessorament legal, cosa que ens duu a pensar que no sembla que aquests rebessin, amb anterioritat a la celebració de l'acord, cap mena d'assessorament. Ara bé, això no significa, de forma automàtica, que els cònjuges no prestessin el seu consentiment de forma lliure i no viciada.

Des d'un punt de vista del dret comparat, pot afirmar-se que en països com Austràlia o el Regne Unit, l'assessorament legal independent no és un requisit necessari, tot i que sí desitjable²⁰, perquè un tribunal consideri vàlid un pacte en previsió de ruptura matrimonial. Curiosament, a Singapur, aquests tipus d'acords poden ser atorgats sense necessitat d'assessorament legal independent²¹.

No obstant, sense ànim de dubtar sobre el paper independent i imparcial desenvolupat pel notari autoritzant del pacte, potser seria convenient que, amb anterioritat, cadascuna de les parts es reunís amb un advocat que vetllés de forma exclusiva pels seus interessos²². El notari pot assessorar les parts, però ni negociarà el que sigui millor per cadascuna d'elles, ni defensarà els seus interessos específics²³.

¹⁷ En aquest sentit, *vid.* BLUMENTHAL (2007, p. 60): "Cooling-off periods...are designed explicitly to counter the effect of emotional bias, by allowing the emotional state to dissipate and the decisionmaker...to return to a cooler, calmer, more 'rational' state".

¹⁸ VEGA SALA (2011, p. 645) considera, seguint la literalitat de l'art. 231-20.2 CCCat ("El notari, abans d'autoritzar l'escriptura a què es refereix l'apartat 1..."), que la intervenció del notari es limita al cas en què els pactes s'atorguin en escriptura pública.

¹⁹ *Vid.* LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 15).

²⁰ En aquest sentit es pronuncia la *Supreme Court* en el cas *Radmacher c. Granatino* ([2010] UKSC 42).

²¹ *Vid.* SCHERPE (2012a, p. 490).

²² En aquesta línia, *vid.* MARTÍNEZ ESCRIBANO (2011, p. 355) i VEGA SALA (2011, p. 646).

²³ *Vid.* LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 15).

3.4. Claredat, precisió i reciprocitat

L'article 231-20.3 CCCat estableix que qualsevol pacte pel que s'excloquin o es limitin drets dels cònjuges haurà de prendre en consideració les regles de reciprocitat, claredat i precisió.

Per una banda, els requisits de claredat i precisió comporten, bàsicament, que l'exclusió o la renúncia es realitzi de forma inequívoca, és a dir, haurà de quedar totalment clar què es renuncia o què es limita i de quina forma²⁴. A més, caldrà especificar-ho de forma expressa²⁵.

En el recurs de cassació interposat per l'esposa, aquesta considerarà que la interpretació que havia fet l'AP sobre la clàusula sisena del pacte en previsió de ruptura celebrat amb posterioritat al matrimoni era il·lògica. Recordem que l'esposa renunciava de forma expressa i irrevocable sobre qualsevol dret que pogués arribar a correspondre-li en el moment de la ruptura respecte dels béns immobles o mobles situats a qualsevol país. La recurrent creia que es tractava d'una renúncia feta en termes generals, i per tant, de manera poc clara i inequívoca. En la sentència, el TSJC no es pronuncia sobre aquest punt. No obstant, semblaria lògic pensar, ja sigui a la llum de l'anterior o de l'actual normativa, que estem davant d'una renúncia poc concreta, o en altres paraules, genèrica, on queda poc clar quins són els béns específics a què es renuncia. Al meu parer, la referència genèrica a uns béns mobles i immobles que en el moment de celebració del pacte no estaven sota la propietat del marit no hauria d'admetre's com a contingut d'una renúncia²⁶, d'una banda, perquè queda poc clar a què es renuncia, i d'altra banda, perquè s'està fent una renúncia sobre quelcom que encara no es té, i ni tan sols, és previsible²⁷.

D'altra banda, les regles de reciprocitat impliquen igualtat de criteris per ambdós cònjuges en l'exclusió o limitació de determinats drets. En conseqüència, la reciprocitat exigeix no tant una igualtat quantitativa en l'aplicació de percentatges o en les quanties, o un reflex "mirall" entre l'home i la dona, sinó més aviat una equivalència o igualtat qualitativa i quantitativa en la fixació dels criteris o regles de la participació en els rendiments obtinguts per l'altre²⁸.

²⁴ Vid. SAP Girona, de 1.3.2004 (JUR 2004\118887; MP: Carles Cruz Moratones). Tanmateix, *vid.* GINÉS CASTELLET (2011b, p. 70).

²⁵ Vid. GINÉS CASTELLET (2011a, pp. 2598-2599); LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 15), entre d'altres.

²⁶ SERRANO DE NICOLÁS (2011b, p. 40) considera que "(...) tratándose de exclusiones o limitaciones no cabe la renuncia genérica".

²⁷ En la mateixa línia, *vid.* SAP Girona, de 1.3.2004 (JUR 2004\118887; MP: Carles Cruz Moratones): "[E]l TS ha reiterat que la renúncia de drets prevista en l'article 6.2 del Codi Civil requereix, entre d'altres requisits, que qui renuncia sàpiga què renuncia i un cop el dret renunciat s'hagi incorporat al seu patrimoni". Tanmateix, afegeix: "(...) una cosa és que puguin establir-se pactes lícits sobre com afrontar una indesitjable ruptura matrimonial (com seria el cas de fer un inventari dels béns privatis que cadascú aporta al matrimoni, o bé pactar que la forma de calcular les compensacions pugui ser el d'un percentatge en els guanys de l'altre, o bé el pacte d'equiparar el treball domèstic d'un cònjuge a algun paràmetre objectiu de medicació) (...) [i] l'altra, molt diferent, que es tracti d'una renúncia a tot i en qualsevol moment i sota qualsevol circumstància d'una de les parts a allò que encara no coneix perquè no s'ha generat (...). Aquesta classe de renúncia és la que ha de ser considerada nul·la a tots els efectes perquè és contrària a l'article 6.2. del Codi civil, (...) i com a il·lícita que és, no es veu emparada per l'article 15.1. del CF".

²⁸ SERRANO DE NICOLÁS (2011a, p. 368) clarifica que l'exigència de reciprocitat no pot confondre's amb la igualtat. Així, la reciprocitat "(...) no implica participación con idéntico porcentaje en toda clase de negocios, actividades, ganancias, incrementos, etc.; ni tampoco en todos los rendimientos, sean o no especulativos, personales o profesionales, pero, por el contrario, sí exige igualdad o equivalencia de reglas o criterios...".

En el recurs de cassació interposat per l'esposa davant del TSJC, aquesta al·legà que la renúncia continguda en la clàusula sisena del pacte era nul·la per manca de reciprocitat i per limitar la igualtat de drets entre els cònjuges. Tot i que el TSJC tampoc entrà en l'anàlisi d'aquesta qüestió, val a dir que el CCCat deixaria sense efecte aquesta clàusula ja que sembla encertat creure que no reflecteix una equivalència o igualtat qualitativa i quantitativa en la fixació dels criteris o regles. Es tracta d'una renúncia no recíproca perquè, en aquest cas, només un dels cònjuges la porta a terme. En conseqüència, pot apreciar-se un greu desequilibri entre les posicions dels cònjuges que, al meu parer, podria qualificar-se de contrari al principi d'igualtat entre els cònjuges.

L'exigència de reciprocitat en els pactes de renúncia o de limitació dels drets és una derivació del principi d'igualtat entre els cònjuges²⁹. És una mostra més de la preocupació del legislador per protegir de la part dèbil de la relació, que té per objectiu evitar que la llibertat normativa concedida als cònjuges es vegi traduïda en una desigualtat de tracte entre ells, per molt desitjada que aquesta hagi estat. De fet, no és infreqüent que un dels cònjuges ostenti una posició de major força respecte de l'altre, i que això li permeti imposar en el si de la relació la seva voluntat de forma unilateral en detriment de la voluntat del cònjuge dèbil.

Contràriament, sembla que l'exigència de reciprocitat no afecta a situacions en què els cònjuges decideixen ampliar els drets que expressament preveu la llei, sempre i quan aquesta configuració asimètrica no suposi un greu desequilibri que certament atempti contra el principi d'igualtat entre cònjuges previst a l'article 32 CE³⁰.

3.5. Revelació de la informació patrimonial

Els cònjuges hauran d'informar-se recíprocament sobre la seva situació patrimonial amb la finalitat de què el pacte se celebri amb ple coneixement i així puguin formar correctament la seva voluntat. La informació proporcionada haurà de ser veraç³¹, suficient³² i rellevant³³, sense implicar això la necessitat de presentar una relació de béns o un inventari³⁴.

²⁹ Vid. GINÉS CASTELLET (2011a, p. 2600); REBOLLEDO VARELA (2008, pp. 742-743); LAMARCA I MARQUÈS (2012, p. 15); PEREDA GÁMEZ (2012), entre d'altres.

³⁰ Així ho considera, GINÉS CASTELLET (2011a, p. 2601). MARTÍNEZ ESCRIBANO (2011, p. 356) defensa que en aquest conjunt de casos, una interpretació flexible de la norma, basada en l'equitat, permetria estendre-hi l'exigència de reciprocitat.

³¹ REBOLLEDO VARELA (2008, p. 754) destaca que si aquesta informació no és veraç, el pacte no serà eficaç.

³² SERRANO DE NICOLÁS (2011a, pp. 363-365) assenyala que "suficient" és un concepte jurídic indeterminat que ha de considerar per separat què s'entén per informació "suficient" en relació al patrimoni, als ingressos i a les expectatives de futur. En aquest sentit, la informació del patrimoni haurà de comprendre la informació tant de l'actiu com del passiu per a ser "suficient"; respecte els ingressos, s'hauran d'incloure tant els ordinaris com els extraordinaris; i, en relació a les expectatives futures, pel fet de ser meres expectatives, requereixen ser previsibles (en el moment de la firma) i econòmiques o patrimonialitzables. A més, sembla exigir-se que siguin raonables.

³³ SERRANO DE NICOLÁS (2011c, p. 235) considera que "... importen les dades o fets que puguin influir en les previsions que cada cònjuge es fa per al cas de produir-se la ruptura matrimonial".

³⁴ PEREDA GÁMEZ (2012) indica que si es presenta una relació de béns o inventari, aquesta esdevindrà un prova de compliment amb el deure d'informació.

Els fets que es citen en la sentència del TSJC no fan cap referència a què els cònjuges s'informessin recíprocament sobre la seva situació patrimonial. L'única menció relacionada amb la mateixa és que en el moment de celebració del pacte en previsió de ruptura matrimonial el marit no era propietari de cap bé immoble. Ara bé, desconeixem si l'esposa fou informada sobre les expectatives futures del seu marit dirigides a augmentar el seu patrimoni, el qual s'acabà elevat, aproximadament, als 2.000.000 d'euros en el moment de la ruptura.

L'article 231-20.4 CCCat estableix que el cònjuge que pretengui fer valer un pacte serà qui tindrà la càrrega d'acreditar que l'altra part disposava, en el moment de signar-lo, d'informació suficient sobre el seu patrimoni, els seus ingressos i les seves expectatives econòmiques³⁵, sempre que aquesta fos rellevant amb relació amb el contingut del pacte. Per tant, el que pretén el legislador català és que es conegui aquesta informació.

Aquesta previsió és coherent amb la idea de què qui disposa d'informació, per exigències de la bona fe, haurà d'informar a l'altre i, fins i tot, esvair-lo del possible error. Així doncs, d'acord amb el precepte esmentat, quan per no tenir la informació, algú va renunciar algun dret o va assumir una obligació, és la part contrària qui haurà de provar que va informar suficientment.

Des d'una perspectiva de dret comparat, existeixen divergències. Mentre que en alguns països, com ara els Estats Units o Irlanda, es requereix la revelació de la informació patrimonial, en d'altres, com ara Àustria o Suècia, aquesta no és requerida³⁶. Ara bé, els països en què es requereix semblen compartir que només l'absència d'aquella informació essencialment rellevant implica, en el moment en què s'invoqui el pacte, la seva nul·litat.

3.6. Límits d'ordre general

Els pactes en previsió de ruptura matrimonial estan sotmesos a limitacions de diferent ordre: als límits generals imposats a tots els actes d'autonomia privada i als límits específics del dret de família.

En conseqüència, en primer lloc, aquests acords no podran ser contraris ni a la llei, ni a la moral, ni a l'ordre públic (art. 1255 CC). Tanmateix, com a conseqüència de la naturalesa contractual d'aquests pactes, es requereix la presència dels elements essencials d'un contracte (consentiment lliure i conscient, i objecte i causa lícits) (art. 1261 CC) i el respecte de regles referents a la forma. I, en segon lloc, els pactes hauran de respectar la igualtat de drets entre els cònjuges (art. 32 CE), no hauran de descuidar l'atenció a les necessitats bàsiques, hauran de respectar l'interès superior del menor (arts. 233-3.1 i 233-5.1 CCCat), no es podran utilitzar per transigir sobre qüestions matrimonials o sobre aliments (art. 1814 CC), no podran ser greument perjudicials per un dels cònjuges, i tampoc podran atemptar contra els drets fonamentals.

³⁵ SERRANO DE NICOLÁS (2011a, p. 366) assenyala que la informació relativa a les expectatives pot arribar a col·lidir amb situacions d'informació privilegiada. No obstant, aquest autor considera que ha de prevaldre l'interès de l'altre cònjuge per sobre de les necessitats de restricció o secret informatiu.

³⁶ Vid. SCHERPE (2012a, p. 495).

4. Justificació de l'existència dels requisits

Els requisits esmentats en el punt anterior cal que siguin observats en el moment de la celebració del pacte. Si els pactes s'han atorgat complint amb aquests requisits, es consideraran vàlids i se'n podrà demanar el compliment. Ara bé, no s'ha d'oblidar que en el moment en què un dels cònjuges, sobrevinguda la crisi matrimonial, invoqui el pacte prèviament celebrat, els tribunals de justícia sotmetran el pacte al seu control judicial.

La necessitat de què es compleixi amb uns requisits de forma, temporals, d'assessorament legal independent, de reciprocitat i d'informació patrimonial suficient, així com el respecte d'uns límits d'ordre general, vénen justificats per l'acceptació de l'existència d'una desigualtat entre les parts que celebren aquests tipus de pactes. En altres paraules, per la constatació d'un biaix en matèria de gènere³⁷.

Tot i que les desigualtats entre homes i dones han minvat al llarg dels anys com a conseqüència de la incorporació de la dona al mercat de treball, i de la seva conseqüent emancipació i independència³⁸, poden encara destacar-se diferències rellevants a nivell d'estructura salarial. Les dades estadístiques evidencien que els homes guanyaren, en mitja, durant l'any 2009³⁹ a Catalunya 26.901'30 euros anuals, mentre que les dones guanyaren, en mitja, 20.467'14 euros. Es tracta d'una desigualtat amb un cert atractiu ja que el fet que les dones guanyin menys que els homes en el desenvolupament d'una mateixa tasca pot catalogar-se com una causa de discriminació directa⁴⁰.

Les mencionades diferències salarials entre homes i dones es veuen reforçades per la segregació del mercat laboral, i a més, augmenten a mesura que augmenta l'edat dels cònjuges⁴¹. De fet, és aproximadament a partir dels trenta anys quan les diferències salarials comencen a ser notables,

³⁷ Vid. FROMMER BROD (1994, pp. 239-239): "(...) it becomes evident that premarital agreements generally disadvantage women"; "Premarital agreements adversely affect the economic and social well-being of many woman; they contribute to the financial vulnerability of woman as a class, and they magnify society's unequal distribution of resources along gender lines".

³⁸ Vid. GINÉS CASTELLET (2011a, p. 2582), entre d'altres.

³⁹ L'INE no facilita dades més actualitzades.

⁴⁰ Existeix discriminació directa, segons el *Manual de legislació europea contra la discriminació*, del Consell d'Europa, 2010, "(...) quan, per motius racials o ètnics, una persona és tractada de manera menys favorable que una altra persona en una situació comparable" (http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/11A2863F-DAA4-4B51-892F-B204F29380FE/0/SPA_FRA_CASE_LAW_HANDBOOK.pdf, p. 22, última consulta: 10.1.2013).

⁴¹ Encara avui en dia, les dones i els homes solen tenir diferents tipus de feina, es dediquen a diferents sectors, o fins i tot, dins del mateix sector, les dones solen ocupar llocs de treball en què el seu treball és menys valorat i pitjor pagat. La segregació laboral està freqüentment lligada a tradicions i estereotips basats en què les dones opten per dedicar-se a sectors menys valorats i pitjor pagats. Com a conseqüència d'aquestes tradicions i estereotips, s'espera que sovint les dones optin per reduir les seves hores de feina o abandonin el mercat laboral per cuidar els fills, en perjudici de la seva pròpia carrera professional. Informació disponible a http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-pay-gap/causes/index_es.htm, última consulta: 10.1.2013.

moment que coincideix amb la franja d'edat en què una parella sol casar-se per primera vegada⁴². Per tant, és en aquest context en el qual els futurs cònjuges, en ús de l'autonomia privada, solen decidir com aquesta incidirà sobre els efectes patrimonials en cas d'una eventual crisi matrimonial a través dels pactes en previsió de ruptura matrimonial.

La principal implicació de les diferències salarials entre homes i dones, juntament amb d'altres pautes inherents de comportament que distingeixen els uns dels altres, és la identificació de les dones amb la part dèbil de la relació. Així, pot ocórrer que, en el moment d'atorgar un pacte en previsió de divorci, el poder de negociació i les habilitats del col·lectiu femení per acordar allò que realment els beneficia es vegin, en conseqüència, reduïts i limitats.

Plenament conscient de les desigualtats i, per tant, d'aquest biaix en matèria de gènere, el legislador català mostra en la regulació dels pactes en previsió de crisi matrimonial una constant preocupació per la protecció de la part dèbil⁴³. Aquesta preocupació es manifesta a través de l'establiment de mesures com ara l'exigència d'una forma determinada, la necessitat de revelació de la informació patrimonial, la limitació temporal, el respecte a determinats límits en relació al seu contingut en el moment de celebració del pacte, o el control judicial del pacte prèviament celebrat quan una de les parts l'invoca sorgida la crisi⁴⁴.

5. Conclusions

La sentència del TSJC de 12 de juliol de 2012 ha estat la primera de les previsibles resolucions futures en què el TSJC tindrà ocasió de pronunciar-se sobre els pactes en previsió de ruptura matrimonial, per així anar configurant i perfilant aquest instrument molt lligat a una nova manera d'entendre les relacions familiars, i en particular, a una idea avançada i moderna d'entendre el matrimoni⁴⁵.

⁴² Les dades estadístiques facilitades per l'INE permeten observar que el nombre de matrimonis augmenta entre els 26 i els 36 anys, aproximadament. Dades de 2011 disponibles a: <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t20/e301/provi/10/&file=03004.px&type=pcaxis&L=0> (última consulta: 11.1.2013).

⁴³ Amb anterioritat a la promulgació del CCCat, la doctrina ja havia destacat la necessitat de no perdre de vista que en la relació matrimonial, i en la negociació prèvia de la mateixa, sol existir una part dèbil, les possibilitats d'elecció de la qual poden veure's limitades o ser, fins i tot, inexistents: *vid.* EGEA I FERNÁNDEZ (2002, pp. 4559-4560).

⁴⁴ SCHERPE (2012b, pp. 8 i ss.) distingeix entre dos tipus de protecció de la part dèbil: la protecció de l'autonomia, en el moment de celebració del pacte, i la protecció respecte de l'autonomia, quan aquest és invocat per una de les parts.

⁴⁵ El TSJC s'ha pronunciat sobre la validesa i eficàcia dels pactes fora de conveni regulador, previstos a l'art. 233-5 CCat. *Vid.* STSJC, de 4.10.2002 (RJ 2002\6949; MP: Lluís Puig i Ferriol), segons la qual el TSJC admeté la validesa i l'eficàcia de la renúncia a la pensió compensatòria, tot i haver estat realitzada en document privat i no haver estat ratificada judicialment; o STSJC, de 18.9.2008 (RJ 2009\1726; MP: Carlos Ramos Rubio), en què el TSJC acceptà un pacte en què els cònjuges regulaven privada i lliurement les conseqüències patrimonials de la seva separació, tot pronunciant-se sobre l'atribució de l'ús de l'habitatge que tenien en copropietat.

L'interès de la sentència analitzada rau bàsicament en la possibilitat que ofereix al lector de reflexionar sobre els requisits per la validesa dels pactes en previsió de ruptura matrimonial sota la normativa catalana actual. Així, mentre que la forma ja era considerat un aspecte essencial perquè els tribunals acceptessin aquest tipus d'acords, el legislador català s'ha encarregat de preveure expressament, per una banda, els aspectes formals i de procediment per a què els pactes es puguin considerar vàlids i executables per un tribunal de justícia. I, d'altra banda, ha considerat els àmbits objectius o materials sobre els que aquests pactes es poden projectar.

Tot i que la realitat sociològica sembla reconduir el seu ús a situacions determinades⁴⁶, es fa palès que en la mesura en què aquest tipus d'acords ofereixen als cònjuges l'oportunitat de pactar segons les seves preferències o desitjos les conseqüències d'una eventual ruptura, es poden considerar un sinònim d'eficàcia i de benestar econòmic. Tanmateix, la possibilitat de pacte comporta seguretat jurídica, especialment necessària en aquells casos en què la parella presenta un element internacional o interregional⁴⁷. A més, aquests acords obliguen a què els cònjuges prenguin una actitud més conscient, reflexiva i realista cap al matrimoni, cosa que redueix, en última instància, el risc de decisions precipitades i no informades. I, alhora, l'acceptació de l'autonomia privada en seu de crisi matrimonial permet fugir d'un paternalisme imperant anys enrere.

Ara bé, també poden destacar-se arguments en contra dels pactes en previsió de ruptura matrimonial. Així, pot ser afirmat que aquests pactes emeten, *ab initio*, senyals negatives a l'altra part, quan ni tan sols s'ha formalitzat un projecte de vida comú⁴⁸. Tanmateix, la seva admissió pot suscitar dubtes entorn al seu compliment, ja que es fixen aspectes en vista a una situació més o menys hipotètica i llunyana. I l'argument amb més pes és el que fa referència al fet que aquests pactes posen sobre la taula problemes de desequilibri entre les parts⁴⁹.

Com hem vist, entre les parts existeixen diferències de diferent naturalesa –salarials, bàsicament, o d'altres inherents al sexe-, que comporten que el poder de negociació i les habilitats de la part dèbil –habitualment, la dona- es vegin reduïdes i limitades. I no només això, sinó que també pot ser afirmat que aquests pactes propicien situacions de manipulació per part del cònjuge fort sobre el cònjuge dèbil, tot incrementant la vulnerabilitat d'aquest últim⁵⁰.

⁴⁶ *Vid.* MARSTON (1996-1997, pp. 892-893), qui es refereix 1) als casos en què existeix una evident desigualtat entre els patrimonis dels cònjuges; 2) als supòsits de segones núpcies, on, novament, una de les parts és clarament més rica que l'altra, existeixen divergències –a vegades substancials- entre les edats dels cònjuges, i on una de les parts sol fer front a pagaments derivats de matrimonis anteriors; i 3) en l'àmbit de l'empresa familiar, per evitar que aquesta es vegi afectada per una ruptura matrimonial.

⁴⁷ No obstant, la seguretat jurídica que ofereixen aquest tipus de pactes pot veure's qüestionada per la diferent (o a vegades inexistent) regulació d'aquest tipus de pactes en els diferents ordenaments jurídics. *Vid.* AÑOVEROS TERRADAS (2011, pp. 137-160).

⁴⁸ *Vid.* MARSTON (1996-1997, p. 893).

⁴⁹ *Vid.* MARSTON (1996-1997, p. 894): "But the main attack is ... in a fair manner", i HERRING (2010, p. 269).

⁵⁰ Precisament, en el cas comentat, l'esposa al·legà com a motiu de cassació que el seu marit havia abusat de la seva confiança, ja que aquest no era propietari de pràcticament cap bé en el moment de la celebració del pacte.

Davant d'això, el legislador català, inspirat en gran part per la normativa nord-americana⁵¹, ha establert un seguit de requisits per a la validesa dels pactes, que han suposat un clar avenç respecte la normativa anterior i un esforç d'adaptació de la normativa a les noves realitats familiars. Per primera vegada, doncs, sembla que s'han establert unes bases sòlides per a decidir al seu moment, i en cada cas concret, sobre l'admissibilitat d'aquests pactes. No obstant, caldrà esperar uns anys per fer un balanç contrastat sobre les conseqüències pràctiques de la introducció d'aquesta regulació expressa.

6. Taula de jurisprudència citada

Supreme Court

<i>Cas</i>	<i>Parts</i>
[2010] UKSC 42	<i>Radmacher c. Granatino</i>

Tribunal Superior de Justicia

<i>Resolució i data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Magistrat ponent</i>
TSJ Catalunya, de 12.7.2012	RJ 2012\10025	Carlos Ramos Rubio
TSJ Catalunya, de 18.9.2008	RJ 2009\1726	Carlos Ramos Rubio
TSJ Catalunya, de 4.10.2002	RJ 2002\6949	Lluís Puig i Ferriol

Audiències Provincials

<i>Resolució i data</i>	<i>Ref.</i>	<i>Magistrat ponent</i>
AP Barcelona, Secc. 18a, de 23.3.2010	JUR 2010\175675	José Pérez Tormo
AP Madrid, Secc. 22a, de 27.2.2007	JUR 2007/151411	Eladio Galán Cáceres
AP Girona, Secc. 1a, de 1.3.2004	JUR 2004\118887	Carles Cruz Moratones
AP Granada, Secc. 3a, de 14.5.2001	AC 2001\1569	Klaus Jochen Albiez Dorhmann

⁵¹ Vid. CERVILLA GARZÓN (2013, pp. 9-13).

7. Bibliografia

Ariadna AGUILERA RULL (2012), "La configuración de la compensación del trabajo para la casa (art.1438 CC) conforme con el principio de igualdad entre mujeres y hombres", *Aranzadi Civil-Mercantil*, núm. 3, pp. 1-13.

Beatriz AÑOVEROS TERRADAS (2011), "Ley aplicable a los pactos de renuncia anticipada a la compensación por trabajo y a la pensión compensatoria: una perspectiva interregional", a Albert FONT I SEGURA (ed.), *La aplicación del Derecho civil catalán en el marco plurilegislativo español y europeo*, Atelier, Barcelona, pp. 137-160.

Jeremy A. BLUMENTHAL (2007), "Emotional paternalism", *Florida State University Law Review*, Vol. 35, núm. 1, pp. 1-72.

María Dolores CERVILLA GARZÓN (2013), "Los acuerdos con previsiones de ruptura en el Código de Familia de Cataluña y en el derecho norteamericano", *Diario La Ley*, núm. 8011, Sección Doctrina, pp. 1-13.

Louise CROWLEY (2012), "Marital agreements and private autonomy in Ireland", a Jens M. SCHERPE, *Marital agreements and private autonomy in comparative perspective*, Hart Publishing, Oxford, pp. 256-269.

Margaret BRIGGS (2012), "Marital agreements and private autonomy in New Zealand", a Jens M. SCHERPE, *Marital agreements and private autonomy in comparative perspective*, Hart Publishing, Oxford, pp. 256-269.

Joan EGEA I FERNÁNDEZ (2002), "Pensión compensatoria y pactos en previsión de una ruptura matrimonial", a Antonio CABANILLAS SÁNCHEZ (coord.), *Estudios jurídicos en homenaje al profesor Luís Díez-Picazo*, Civitas, Madrid, pp. 4551-4574.

Gail FROMMER BROD (1994), "Premarital Agreements and Gender Justice", *Yale Journal Law and Feminism*, núm. 6, pp. 228-295.

María Paz GARCÍA RUBIO (2005), "Acuerdos prematrimoniales. De nuevo la libertad y sus límites en el derecho de familia", a *Àrea de Dret Civil, Universitat de Girona, Nous reptes del Dret de Família*, Documenta Universitaria, Girona, pp. 95-121 (resum disponible a <http://civil.udg.edu/tossa/2004/textos/pon/2/mpgr.htm>).

Núria GINÉS CASTELLET (2011a), "Autonomía de la voluntad y fracaso matrimonial: los pactos pre-ruptura en el Libro II del Código Civil de Cataluña", *Revista crítica de derecho inmobiliario*, núm. 727, pp. 2577-2620.

-- (2011b), "Los pactos en previsión de la ruptura matrimonial en el derecho civil de Cataluña: otorgamiento, contenido y eficacia", a Núria GINÉS CASTELLET, Mª Dolores BARDAJÍ GÁLVEZ, M^a

Teresa DUPLA MARÍN *et al.*, *La Familia del siglo XXI: algunas novedades del libro II del Código Civil de Cataluña*, Bosch, Barcelona, pp. 51-94.

Jonathan HERRING (2010), "Relational autonomy and family law", a Julie WALLBANK; Shazia CHOUDHRY; Jonathan HERRING, *Rights, gender and family law*, Abingdon, Anglaterra, capítol 12, pp. 257-275.

Albert LAMARCA I MARQUÈS (2012), "Pactes en previsió de crisi matrimonial i de parella", Ponència: *Dissetenes Jornades de Dret Català a Tossa. Qüestions actuals del dret català de la persona i de la família*, Universitat de Girona, 20 i 21 de setembre de 2012.

-- (2011), "Autonomia privada familiar. Pactes en previsió de divorci o de crisi de parella", Ponència: *Jornades sobre el Libro segundo del Código Civil de Cataluña*, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada - Consejo General del Poder Judicial, Cardona, 24 de novembre de 2011.

Allison A. MARSTON (1996-1997), "Planning for Love: The Politics of Prenuptial Agreements", *Stanford Law Review*, núm. 49, pp. 887-916.

Celia MARTÍNEZ ESCRIBANO (2011), "Los pactos en previsión de ruptura de la pareja en el Derecho Catalán", *Revista jurídica de Catalunya*, Vol. 110, núm. 2, pp. 345-370.

Francisco Javier PEREDA GÁMEZ (2012), "Els acords entre les parts: des dels capítols matrimonials fins els acords posteriors a les sentències", Ponència: *II Jornades sobre el Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya relatiu a la persona i la família -SCAF*, Barcelona, 23 i 24 de febrer de 2012.

Ángel Luís REBOLLEDO VARELA (2008), "Pactos en previsión de una ruptura matrimonial: reflexiones a la luz del código civil, del código de familia y del anteproyecto de ley del libro II del código civil de Cataluña", a Francisco Javier GÓMEZ GÁLLIGO, *Homenaje al profesor Manuel Cuadrado Iglesias*, Vol. 1, Bosch, Barcelona, pp. 735-755.

Encarna ROCA TRIAS (2006), "Autonomía, crisis y contratos con ocasión de la crisis", a Juan Manuel ABRIL CAMPOY i M. Eulàlia AMAT LLARI, *Homenaje al profesor Lluís Puig i Ferriol*, Vol. 2, Tirant lo Blanch, València, pp. 2107-2140.

Jens M. SCHERPE (2012a), *Marital agreements and private autonomy in comparative perspective*, Hart Publishing, Oxford.

-- (2012b), "Los acuerdos matrimoniales en Inglaterra y Gales tras Radmacher v Granatino. Equidad, libertad y 'elementos extranjeros'", *InDret*, núm. 2, pp. 1-24.

Ángel SERRANO DE NICOLÁS (2011a), "Los pactos en previsión de una ruptura matrimonial en el Código Civil de Cataluña", a Reyes BARRADA ORELLANA; Martín GARRIDO MELERO i Sergio NASARRE AZNAR (eds.), *El nuevo derecho de la persona y de la familia: libro segundo del Código Civil de Cataluña*, Bosch, Barcelona, pp. 327-399.

-- (2011b), "Regulación codicial de los pactos en previsión de una ruptura matrimonial", a Vv. Aa., *El proceso de familia en el Código civil de Cataluña: análisis de las principales novedades civiles y los aspectos fiscales*, Atelier, Barcelona, pp. 21-51.

-- (2011c), "Els pactes en previsió de la ruptura matrimonial", a Adolfo LUCAS ESTEVE (dir.), *Dret Civil Català, Persona i família*, Vol. II, capítol 13, JM Bosch, Barcelona, pp. 227-247.

Francesc VEGA SALA (2011), "Comentari a l'article 231-20. Pactes en previsió de ruptura matrimonial", a Encarna ROCA TRIAS (coord.), *Persona y familia. Libro Segundo del Código Civil de Cataluña*, Sepin, Madrid, pp. 642-648.